

БЪЛГАРИТЕ В СЕВЕРНОТО ПРИЧЕРНОМОРИЕ

ИЗСЛЕДВАНИЯ И МАТЕРИАЛИ

ТОМ ДЕСЕТИ

ДИХОТОМИЯТА БЪЛГАРИ — ГЪРЦИ В СЕЛО СВЕРДЛОВО, ОДЕСКА ОБЛАСТ

Марияна Парзулова

Свердлово е село, разположено на около 20 км от Одеса. Основано е от българи и гърци, преселници от Адрианополския вилает. До 1920 г. селото се е наричало Малък Буялък, а първичното му название е било Аджелък (вж. повече в История 1978, 564).

Настоящият доклад е по повод книгата на Н.А.Калмакан «Малобуялъкские греки. 200 лет на Одесшине», издадена през 2002 г. В предговора на книгата авторът пише, че в Малък Буялък всички са говорели на гръцки език, спазвали са гръцките обичаи и малобуялъкската колония фактически никога не е била българо-гръцка, и още повече не е била българска, както често са я назовавали в официалните отчети, а гръцка (Калмакан 2002, 5). В нея се разглеждат въпроси, свързани с първопреселниците, националния им състав, историческата им родина и т.н.

Особено ценни са списъците с имена на жителите на с. Свердлово, които съдържат богата информация: 1) представят първопреселниците на селото, родени до 1801 г.; 2) дават сведения за най-важните моменти от живота им като раждане, кръщение, венчавка, смърт; 3) отразяват онези фамилни имена на малобуялъкски жители, които завършват на гръцки суфикси *-аки* и *-опуло*; 4) посочват репресираните жители в периода 1920-1939 г., както и изселените в Казахстан «по национален признак» като гърци и т. н. Всички документи са представени с цел да се даде една картина на жителите на село Свердлово, като се поставя акцент на техния етнически произход, т. е. че те са гърци, и всички доказателства за това, според Н. Калмакан, са налице. Той счита, че имената им чрез характерните за гръцкия език суфикси достатъчно ярко свидетелстват за гръцкия им произход.

Целта на тази работа е да се докаже, че историята с малобуялъкските гърци е мистифицирана: 1) много от първопреселниците са били с български корени; 2) както в миналото, така и днес българска реч звучи в селото. Следователно съществуват езикови доказателства за българско присъствие в с. Свердлово, което означава, че в някогашното с. Малък Буялък са живели българи, а днес там има техни потомци.

Доказателствата ще бъдат посочени в следния ред:

I. Относно етническият състав на Малък Буялък в книгата на Н. Калмакан е поставен акцент на това, че населението на селото е гръцко.

Първите сведения за селото са дадени от А. Скалковски, който посочва, че Малък Буялък е колония, основана през 1801 г. от българи и гърци на Адрианополския окръг. Броят на жителите е бил 1350 души, обединени в 175 семейства, живеещи в 182 дома (Скалковски 1848, 91).

За М. Буялък пише и Клаус. Той посочва, че колонията е била в състава на Буялъкския окръг, в Херсонска губерния, заедно с други две колонии, в които живеят българи — Голям Буялък (основана през 1802 г. със старо название Кошково) и Кубанка (основана през 1804 г.). Основните етноси, населяващи Буялъкския окръг, са българи и гърци (Клаус 1869, 28).

Колония М. Буялък е била обект на изследване и от Державин. За нея той казва, че е гръцко-българска колония, чиито основатели са преселници от Адрианополския вилает. За населението на колонията Державин пише, че в официалните документи при основаването на това селище е казано, че са гръцко-българи (от рус. греко-болгары).

За М. Буялък С. Бернштейн през 1958 г. пише, че след Олшанка това е най-старото българско село в Съветския съюз (Бернштейн 1958, 10).

Доста по-късно Е. Дружинина отбелязва, че колония Малък Буялък се е състояла предимно от българи и гърци (Дружинина 1970, 116). За българо-гръцката колония Малък Буялък пишат С. Коч и Е. Самаритакис (2006, 49-52).

Следователно, във всички източници, засягащи въпроса за основаването на Малък Буялък се упоменава, че първопреселниците са били предимно българи и гърци, което е в противоречие с твърдението на Н. Калмакан, че колония М. Буялък е била винаги гръцка колония.

II. Относно говора на местните жители в книгата «Малобуялъкские греки» е казано, че в колонията винаги се е говорело на гръцки език. Могат да се посочат редица доказателства, отричащи това твърдение.

Първо Н.С.Державин пише, че цялото население в колонията говори на български и гръцки, като господстващият се счита гръцкият език, но в качеството на разговорен език все повече и повече се явява руският език (Державин 1914, 47).

В колония Малък Буялък се е говорело на български език. Този факт се потвърждава и от наблюденията на С. Бернштейн, направени върху говора на тамошните българи, публикувани в «Атлас болгарских говоров СССР». Ученият отнася българският малобуялъкски говор към групата на тракийските говори, като го посочва заедно с говорите на българите от Катаржино, Бакалово, Благоево (Голям Буялък), Кубанка и Терновка на Николаевска област (вж. Бернштейн и др. 1958, 39-40). Българският говор е картографиран под № 62.

Направено е и изследване, което представя системата на миналите времена в българския говор на с. Свердлово (Николаевская 1970, 145-148).

С цел да проверя достоверността на твърдението на Н. Калмакан относно говора на малобуялъжските жители посетих с. Свердлово два пъти — в началото на септември 2006 г. и в края на месец октомври същата година. Първият ми информатор бе Мария Илинична Грудева (54-годишна, жителка на с. Свердлово и депутат в Коминтерновски район). За себе си тя казва, че е дете от смесен брак — баща ѝ е българин, а майка ѝ — гъркиня. Съпроводвана от М. Грудева осъществих срещи с някои от местните жители и с помощта на диктофон успях да запиша някои интервюта. Като илюстрация на казаното ще представя кратки откъси от тях:

Разговор със Степанида Илинична Кутуза, род. 1914 г.:

С.К. — *Иа не съм учила. Н'амаше време. Вар'ах в бригадътъ. За да знайа, да запиша својата си фамилия — Кутуза, тр'абваше да се подпиша задето получавам продукти. Само подпис. Не знам ништо да прочета. Знаем буквите. Фсички ги знам. Мъжд ми четвърти клас учи. А иа не.*

Иа сирота б'ах, дѳчка. На мойата т'от'а мъжд ѝ искаше да ме главѳ за идѳн. Той багат. Имаше мѳдо парѳ. Не го шт'ах. Не такѳ хортѳваше. Не можѳх да го трайа. Дѳйде той да ме главѳ. Пѳк ас вѳкам не та шта, не те л'ѳб'а. Иа си ѳмах...такоѳа ...Кутуза.

М.П. — *Фамилията Кутуза какѳа е по произход?*

С.К. — *Кутуза веднѳш са билѳ гѳрци, веднѳш — бѳлгари. Майка му — гречѳнка. А баштѳ му иа на знайа.*

М.П. — *Сѳс свекѳрѳа си на какѳв език говорихте?*

С.К. — *С мен свекѳрѳата говореше по бѳлгарски, с мъжд ми — по грѳцки.*

М.П. — *Какѳв е мъждѳт ви по произход?*

С.К. — *Те са идѳн рет бѳлгаре, идѳн рет — гѳрци.*

М.П. — *А той за какѳв се смяташе — бѳлгарин или грѳк?*

С.К. — *Нѳкак не се сѳчиташе.*

Разговор с Маня Григориевна Личикаки, род. 1921 г.:

М.Л. — *Иа съм гречѳнка. Майка ми бѳше от багѳта сем'ѳ. Те ги раскулѳчиха.*

М.П. — *На какѳв език говорихте вѳщи?*

М.Л. — *На грѳцки. Ас си хортѳвам и по рѳски.*

М.П. — *Разкажете нешто за себе си.*

М.Л. — *Сегѳ ужѳ съм склерѳзна. Глѳдам си агорѳда.*

М.П. — *А катѳ мѳда с какѳд се занимавахте?*

М.Л. — *Ас от мѳлка ѳдих на зѳработка: то детѳ да глѳдаш, то да сед'ѳ в Адѳса.... Трудно ми е да хортѳвам сигѳ.*

- Разговор с Георгий Андреевич Бургазли, род. 1955 г.:
М.П. — *Кажете няколко думи за родителите си.*
Г.Б. — *Бащата ми е българин, майка ми е гречанка.*
М.П. — *Вие като какъв се определяте?*
Г.Б. — *По съветскому паспорту — грек, а йа не знайа.*
М.П. — *Какво работите?*
Г.Б. — *Водител'. По български — шоф'ор.*
М.П. — *Имали ли сте желание някога да посетите България?*
Г.Б. — *Имаше желание, н'амаше възможнос.*

- Разговор с Иван Николаевич Грудев, род. 1951 г.:
М.П. — *На дядо си ли носите името?*
И.Г. — *На д'адо ми навърно.*
М.П. — *Тук ли сте роден?*
И.Г. — *Ас се родиx ф тва село. Тва село ми така расказват, че е на шейсе гудѝни по-старо от Адеса.*
М.П. — *Знаете ли откъде са предците ви?*
И.Г. — *Отдека са не знам. Но така както думат от турците като бегат насам додеха.*
М.П. — *Били ли сте в България?*
И.Г. — *Седемдесет и шестата гудѝна б'ах в Албена, във Варна, ф Сoфийа, във фсичката Българийа б'ах.*
М.П. — *Какво ите кажете за родителите си?*
И.Г. — *Бащата ми е българин, а майка ми е гъркѝня.*
М.П. — *А съпругата ви?*
И.Г. — *Т'а у мене е гъркѝня. Хортуваме и по грѝци, и по български.*

На базата на проведените интервюта могат да се посочат следните особености на българския говор на местните жители:

1. Фонетични особености:

- а) елизия на начално *в*, напр.: *сички* вм. *всички*;
б) редукция на *о* в *у*, съчетана с елизия на *в*, напр.: *удичка* вм. *одичка* < *водичка*;
в) редукция на *е* в *и*, напр.: *идин* вм. *един*;
г) елизия на *а* в *нашата* вм. *нашата*;
д) употреба на групата *ръ* вм. *ър*, напр.: *врѝвят* вм. *вѝрвят*; *трѝсят* вм. *тѝрсят*.

2. Морфологични особености:

- а) членната форма за *м.р. ед.ч. е о*, напр. *Сестра ми с мъжо си ма трѝсят.* # *По път'о брат му идеше*;

б) форми на причастията *душли*, *били*;

в) въпросителното местоимение *га* вм. *кога*, напр.: *Га се главях цяло село бяше.*

г) наречието *отдека* вм. *откъде*, напр.: *Отдека сме, не зная.*

д) мин. вр. на глагола *съм* за 3 л. ед. ч. — *бяше*;

е) личното местоимение за 1 л. ед. ч. *йа* вм. *аз*, напр.: *Йа не го итях.*

ж) частица *ке* вм. *ще* за бъдеще време, напр.: *Утре бабата ке рече...*

з) глаголят *довадаме* за сег. вр. вм. *идваме*, напр.: *Довадаме черес неделя.*

3. Лексикални особености. Функционират лексеми, квалифицирани днес като диалектизми, срещащи се в някои диалекти в България, напр.: *хортувам* ‘говоря’, *трошка* ‘малко’, *харна* ‘хубава’, *главя* ‘женя се’, *трая* ‘търпя’, *саде* ‘само’, *джурапи* ‘чорапи’.

В речта на интервюираните е забелязана лексикалната синонимия *думам* — *хортувам*.

Когато интервюираните говорят на български в речта им функционират русизми, напр.: *тарелки*, *хазяйство*, *колхоз*, *креват*, *школа*, *уже*.

4. Синтактични особености. Една от най-характерните синтактични особености е употребата на безподложно изречение, напр. *Са стараем с образованието...* вм. *Ние ще се стараем с образованието....*

На базата на примерите, илюстриращи българския говор в с. Малък Буялък и на посочените особености, може да се каже, че в селото от основаването на колонията до наши дни български език се говори, което е опровержение на твърдението на Н. Калмакан. Проведените интервюта с някои лица, които се представят, че са от гръцки произход, но говорят български език, характерен за този говор, са изключително силно доказателство, че в селото са живели и живеят българи. Функционирането на български език (с посочените характеристики) в днешното с. Свердлово свидетелства за българско присъствие в селото. Оттук може да се направи изводът, че днешните му носители могат да бъдат както етнически българи, така и гърци, които са живели съвместно с българи. С други думи, **българският език, пренесен от България, в това село е продължил да живее 200 години, като е служил за език в битовата сфера при общуването както между самите българи, така и между българи и гърци.** Следователно, езикът като основен белег за принадлежност на лица към даден етнос в случая категорично свидетелства, че в селото се е говорело и се говори български език, което доказва наличието на българи в селото.

Теренното проучване показва, че жителите говорят еднакво добре български и гръцки език. Следователно, ако в колонията не са живели българи, едва ли би било възможно такова масово владение на български език от днешните потомци на някогашните колонисти, представяни от Н. Калмакан за гърци.

Приведените доказателства допълват изложените мнения на учени за съществуването на българо-гръцка колония и оборват твърдението на Н. Калмакан, че в селото винаги се е говорело само на гръцки език.

III. Относно имената на жителите на с. Малък Буялък Н. Калмакан твърди, че повечето са гръцки, като поставя акцент на тези, които имат суффикси, типични за гръцката антропонимна система, като *–аки* и *–опуло*.

В настоящата работа ще се направи кратък анализ на имената на малобуялъкските жители.

1. Личните имена, включени в списъците, са:

а) предимно от българската антропонимна система, напр. на лица от ж. пол: *Стоянка, Злата, Рада, Яна, Стана, Дена, Койна, Стоя, Добра*; за лица от мъжки пол, напр.: *Стоян, Станко, Жело, Дено, Дойчо, Петко, Груди*. Тези имена се срещат в списъците на първопреселниците;

б) от християнския именен календар, напр.: *Анастасия, Магдалина, Дионисий, Атанас, Ангел, Пантелей <Пантелеймон>*, но те се срещат както при гърци, така и при българи, и не могат да бъдат сигурен белег за наличие на гръцки етнос;

в) функциониращи предимно сред гърците, напр.: *Олимпиада, Омир, Ставрий, Дафна, Костанди*.

г) характерни за руската антропонимна система, напр. *Евдокия, Матрона, Ксения, Степанида, Зоя, Даря, Параскева, Акилина, Алексей, Анатолий, Афанасий, Федор, Степан*. Такива имена малобуялъкските жители са носели още в края на XIX и началото на XX в. Срещат се и сред днешните малобуялъкски жители. Тази група антропоними е доказателство, че техните носители са живели на територията на бивша съветска република. *Днес по личните имена на потомците на малобуялъкските преселници не може да се съди за техния етнически произход — българи или гърци. Те не могат да бъдат етноразличителен белег.*

2. Бащините имена, отразени в именните списъци на лица, упоменати в метрическите книги на малобуялъкската Йоано-Предтеческа църква за период от 1814 до 1833 г., са важен източник за определяне принадлежността на техните носители към един или друг етнос. Като примери могат да бъдат посочени следните бащини имена, които функционират в различни структурни модели, напр.: Панаиотов Иван *Волканов* <от ЛИ *Вълкан*, русифицирано; Панаиотов Варбан *Вулов* <от ЛИ *Въло*, русифицирано; Ставракаки Иван *Милчов* и Ставракаки Ян *Милчев* (образувани от едно и също ЛИ — *Милчо* с различни суффикси *–ов* и *–ев*); Терновский Степан *Груди* и Терновски Федор *Грудев* (двете БИ са от ЛИ *Груди*, образувани по безсуфиксен и суфиксален път — със суф. *–ев*); Пулчаки Христо *Желевич* <от ЛИ *Жело*; Мармураки Димитрий *Желов* <от ЛИ *Жело*; Карджали Стояна *Петкова* <от ЛИ *Петко*; Проданаки Стояна *Жели* син *Жело* — по стар именен модел.

Посочените антропоними са от български произход и свидетелстват, че техните носители имат български корени — бащите им са с български имена.

2. Фамилните имена са изключително разнообразни както по своята етимология, така и по структурата си. Това, което най-силно прави впечатление, че едни и същи основи на ФИ са претърпели различно суфиксално словообразуване в различните поколения, респективно в различните периоди от съществуването на имената на територията на с. Свердлово., напр. *Ст`оян* — *Стояна̀ки*, *Стояна̀кий*; *Недѐлко* — *Недѐлков*, *Недел`яки*, *Нидельча̀ти*; *Кара̀иван* — *Караива̀нов*; *Куту̀за* — *Куту̀зов*, *Кутуза̀ки*; *Продан* — *Продана̀ки*; *Мино* — *Минов*; *Пульча* — *Пульча̀ки*; *Андрѝца* — *Андрѝца̀ки*, *Андрѝца̀кий*, *Андрѝцо̀пуло*; *Барута* — *Барута̀кис* (с.95); *Бѐдро* (1914 г.) — *Бѐроза̀ки* (1912 г.); *Бимбасо̀пуло* (1884) — *Бѝмбас* (1901) — *Бимбаса̀ки* (1884); *Маджара̀ки* (1888 г.) — *Маджа̀р* (1889) (при следващите поколения — с.221); *Нико̀ла* (1872) — *Нико̀ли* (1885 г.) — *Нико̀ла̀у* (1888 г.) — *Нико̀лов* (1901 г.) (с.234-235).

Сред ФИ се наблюдават няколко структурни модела:

а) ФИ, образувани от ЛИ от български произход, напр.: *Пѝйо*, *Нико̀ла*, *Стоя̀н*, *Груди*, *Гѝнко*, *Мѝлчо*, *Жел`яско*, *Чѝло*, *Ча̀ни*, *До̀йчо*, *До̀нчо*;

б) голяма част от ФИ са образувани от български ЛИ+суф.-ов и са характерни за българската антропонимна система, напр. *Стоя̀нов*, *Да̀нчев*, *Грудѐв*, *Дѝмов*, *Жѐков*, *Жѐчев*, *Пѝйчов*, *Жѐлев*, *Ла̀мбов*, *Сто̀ев*, *Ста̀мов*, *Сто̀йков*, *То̀доров*, *Сѐбов*, *Мѝлков*;

в) някои от ФИ са сложни по състав с първи елемент Кара `черен` от тур. + ЛИ, напр. *Кара̀ива̀н*, *Кара̀то̀дор*, *Кара̀гео̀ргѝй*, *Кара̀`ян*;

г) срещат се ФИ, представени от прозвища, означаващи професии, които са от турски произход, напр. *Кова̀нда* `пчелар`, *Бѐрбѐр* `брѝсна̀р`, *Коя̀мжѝ* `златар`, *Бахчѐва̀н* `градина̀р`;

д) има ФИ, образувани от селищни имена, напр. *Бурга̀злѝ* < Бургас `град в България на брега на Черно море` и *Бурга̀з* (*Калмакан* 2002, 65), *Румѝлѐц*<Румелия, *Терновскѝй*<Терновка `село в Николаевска област`;

е) откриват се ФИ, образувани от прякори, възникнали по суфиксален или несуфиксален път.

Към първата подгрупа се отнасят ФИ, образувани от диалектни думи или думи от турски произход и суфикс *-аки* напр.: *Крату̀нка̀ки* < диал. кратунка, гърцизирано чрез суф. *-аки*; *Кру̀на̀ки* — от Круна <диал. `корона, венец`; *Бурна̀за̀ки* <тур. burnaz `1. с голям нос; 2. надменен` (Илчев 1968, 94) с гръцки суф. *-аки*; *Демѝра̀ки* <тур. demir `желязо`, гърцизирано със суф. *-аки*; *Бислѝма̀ки* <тур. besleme `храненик`, гърцизирано чрез суф. *-аки*.

От приведените примери ясно се вижда, че етимологията на ФИ е турска, но е осъществен процес на гърцизация чрез умалителния суфикс *-аки*. В българската антропонимна система съществуват ФИ, образувани от същите основи, но с помощта на суф.-ов.

Следователно направеният етимологичен анализ показва, че по своята същност това са имена с турска етимология. Техните носители могат да бъдат

българи, гърци, гагузи. Суф. *-аки* е осъществил процеса на гърцизация на имената, но това не означава, че той е маркер за принадлежност към гръцкия етнос на неговите носители. По него не може да се съди за това, че всички притежатели на ФИ със суф. *-аки* са гърци.

Към втората подгрупа се отнасят ФИ, представени от прякори, напр.: *Делийбълт* < тур. *deli balta* ‘луда секира’, метафора, т. е. сече безразборно (Илчев 1968, 75); *Бимбас* < тур. *binbasi* ‘началник на 1000 души’ (Илчев 1968, 75); *Улар* < тур. *yular* ‘оглавник’, *Камбър* ‘свой човек, приближен’ < от тур. ЛИ Камбер; *Караджѝ* ‘клеветник’ < от тур. *karaci*. Такива имена могат да носят както българи, така турци, гърци, гагузи.

ж) ФИ, образувани от ЛИ от български произход+ суф.-аки, напр.: *Станк̀аки* < *Стан̀ко*+суф.-аки, *Сав̀аки* < *С̀ава*+суф.-аки, *Пен̀аки* < *П̀ено*+суф.-аки, *Личк̀аки* < *Лич̀о*+суф.-аки и *Личк̀аки*, *Данк̀аки* < *Дан̀ко*+суф.-аки, *Неделч̀аки* < *Нед̀елчо*+суф.-аки, *Стоил̀аки* < *Стой̀л*+суф.-аки, *Стоян̀аки* < *Стой̀н*+суф.-аки, *Гинк̀аки* < *Гин̀ко*+суф.-аки.

Тази група ФИ илюстрира модел, по който се осъществява процес на гърцизиране на български имена по пътя на суфиксалното образуване чрез умалителния суфикс *-аки*. Тези ФИ биха могли да бъдат повод за анализ не само от страна на езиковедите, но и на историците, на народопсихолозите и социолингвистите. Те свидетелстват не само за етапи от развитието на българската антропонимна система, но и за етапи от българската история: за периода на силното влияние на гръцкия език върху българския — резултат от политиката на Вселенската патриаршия в Константинопол. Последната е представлявала важен фактор в зараждането и утвърждаването на гъркоманията.

з) ФИ, образувани от ЛИ или Пр+ суф.-опуло ‘син на...’, напр.: *Адриц̀опуло*, *Бимбас̀опуло*, *Каламокан̀опуло*.

Като се има предвид, че първите преселници в Малък Буялък са от Адрианополския вилает и са дошли с кораби, то би могло да се посочат следните факти и хипотези:

1) една част от тях са дошли от Созопол (Калмакан 2002, 14);

2) друга част от преселниците са били от Бургас (това е отразено в антропонимите *Бургаз*, *Бургазли*). Доказва се и от архивен документ, съхраняващ се в ГАОО (ф. 6, оп. 1, д. 627, л. 33);

3) за селищата в Буялъкския окръг в руските статистически трудове е казано, че са били населявани предимно от българи, гърци, гагузи. Имайки предвид, че първопреселниците в Малък Буялък са били от Източна България, то логично е да се мисли, че в периода, в който те са живели по българските земи, висшето гръцко духовенство е провеждало яростна политика за асимилирането на българите (на асимилация са били подлагани и гагузите — вж. при Тонев 1995, 63-64). С това може да се обясни и появата на група от българското население, наричащо се гръко-българи. Това са били българи, които забравяйки родния си език, са ползвали гръцки или турски, а може

и друг. Названието гръко-българи свидетелства за техния произход — те по произход са българи, изповядващи гръцка вяра (Мещерюк 1965, 168).

Като външен белег за наличие на гърци, според Н. Калмакан, могат да се вземат имената с гръцки суфикси.

Самият Н. Калмакан пише, че «проблемът с възстановяването на фамилията на първопреселниците в Малък Буялък се състои не само в отсъствие на съответстващи документи от това време, но и в това, че даже в намерените документи до 1820 г., фамилии, като правило, не са посочени. Присъстват само личното и бащиното име, напр.: *Йоан син на Продан*» (Калмакан 2002, 16). В списъка на лицата, упоменати в метрическите книги в периода 1814-1833 г., съществуват фамилни имена, сред които е и фамилното име Проданаки. Може да се предположи, че процесът на гърцизация на имената е настъпил след преселването им.

Това е резултат от провежданата асимилаторска политика на гръцкото духовенство или на техни представители. Известен е фактът, че в по-големите градове на България и най-вече в черноморските градове този процес е бил най-активен. В този период българите са били лишени от възможността да се обучават на роден език и ето защо обучението се е провеждало на гръцки в училища под влияние на гръцкото или огърченото духовенство. Пребиваването в такива училища е довело до това, че техните възпитаници станали образовани по това време хора, но се считали за гърци и се противопоставяли на българите (Мещерюк 1965, 165). Константинополската патриаршия чрез свои верни хора е внушавала на българите мисълта за това, че те са гърци, и е получавала известни успехи. Някои от българите, преимуществено по-богатите граждани започнали да се наричат гърци, даже и да не са владеели гръцки език. Имало е немалко образовани българи, които се срамували да се признаят за българи, и се обявявали за гърци. Такива българи са подлагани на критика от Паисий в неговата «История славяноболгарская».

Примери за такива българи са В. Априлов и д-р И. Селимински, които в по-късен етап от живота си са осъзнали грешката си и изказват съжаление за това. В. Априлов е бил нежински грък (Бележити българи 1969, 153, 154-155; 311; Мещерюк 1965, 166).

В литературата са описани редица случаи, когато българи се представят за гърци и променят имената си, напр. «Абаджи Георги от Калофер, когато се преселва във Варна става родоначалник на известната тук фамилия Георгиу. Синът му Желез, след като получава образованието си в Атина се именува Апостолаки». Родът на Драко Кардоматоолу, най-многочисленият и между първите в Созопол, идва от Карнобат. Синовете му променят фамилното име от Карнобатоглу на Кардоматоолу (Тонев 1995, 59). В Бургас една от най-старите и авторитетни фамилии — Хрисопулос, възниква към средата на XVIII в., а за неин родоначалник се смята българчето Златю от с. Факия.

Сто и тридесет години по-късно тя се представя от тримата братя Костаки, Андонаки и Янко (Тонев 1995, 60).

Според съвременник на доосвобожденската епоха истинските гръцки семейства в Бургас са сравнително малко: 2-3 от по-стари времена. 17-18 са преселени от Анхиало, Месемврия и егейските острови и 20-30 пристигнали от Гърция във връзка с разрастването на черноморската търговия. Останалите гръци са всъщност гъркомани. В Бургас българите ден през ден си топят народността. В църквите чрез проповедите на гръцки език и в училищата са втълпявали темата за величието на Елада, че тя е била разсадник на науките и изкуствата, както и на християнството и в края на краищата «всеки, който не е грък, е варварин» (Тонев 1995, 59; 60;61).

Може да се предположи, че част от първопреселниците в Малък Буялък, а и по-късно — през 1828-1834 г. са били жертва на разрастващия се процес на гърчеене на българи, т. е. гъркомани (за гъркоманията вж. повече при Тодев 1994, 77-80).

В Русия е било честа практика преселниците да се представят като носители на друга националност, напр. в книгата на Е.И.Дружинина е посочено, че малобуялъкският жител Аргир Кирязов е бил по произход арменец, но се е представял за руснак през 1816 г., когато се е зачислил в трета търговска гилдия в гр. Одеса (Дружинина 1970, 358). Фамилното име Кирязов днес носят лица от български произход.

В **заключение** може да се каже, че изнесените факти — български говор, функциониращ в днешното с. Свердлово, и съществуване на фамилни имена, съдържащи в основата си български лични имена, са достатъчни ярки доказателства за наличие на български корени у някои у неговите жители. Всичко това отхвърля категорично опитите на Н. Калмакан да представи населението на с. Свердлово само за гръцко. Оттук не звучи правдоподобно и заглавието на книгата му — «Малобуялъкские греки».

Съществуването на смесени бракове още през XIX в. е довело до изчезването на известни различия между българи и гърци. Днес лица, носещи една и съща фамилия, се определят различно: едни се представят за гърци, а други за българи, като упоменават, че водещата роля е на майката: шом майката е гъркиня, значи и наследникът е грък. Днес в селото се говори гръцки и български, което е доказателство, че то е възникнало от българи и гърци. Всички контактуват извън къщи на руски, а в последните години — след 1991 г. започва да се чува постепенно и украинска реч — свидетелство, че жителите на с. Свердлово са граждани на независима Украйна.

БИБЛИОГРАФИЯ

- Бележити българи 1969:** Бележити българи, С., 1969, т. III.
- Бернштейн и др. 1958:** С.Б.Бернштейн, Е.В.Чешко, Э.И.Зеленина. Атлас болгарских говоров в СССР. ч. I. Вступительные статьи. Комментарии к картам; ч. II. Карты. М., 1958.
- ГАОО 1819:** Государственный архив Одесской области (ф. 6, оп. 1, д. 627, л. 33);
- Державин 1914:** Н.С.Державин. Болгарские колонии в России. Сборник за народни умотворения и народопис. изд. БАН, книга XXIX, С., 1914.
- Дружинина 1970:** Е.И. Дружинина. Южная Украина. К., 1970.
- Илчев 1969:** Речник на личните и фамилните имена у българите. БАН, С., 1969.
- История 1978:** История городов и сел Украинской ССР. Одесская область. Киев, 1978.
- Калмакан 2002:** Н.Калмакан. Малобугаялыкские греки. 200 лет на Одессине. Одеса, 2002.
- Клаус 1869:** А. Клаус. Наши колонии. Опыт по истории и статистике иностранной колонизации в России. — вып. I. СПб, 1869.
- Коч и др. 2005-2006:** С.Коч, Е.Самаритаки. Экспедиционные исследования в бывших «греко-болгарских» колониях Юго-Западной Украины: предварительная публикация. Одесская болгаристика. 2005-2006, №3-4, 49-52.
- Мещерюк 1965:** И.Мещерюк. Переселение болгар в Южную Бессарабию 1828-1834 гг. Кишинев, 1965.
- Николаевкая 1970:** Т.В.Николаевкая. Система прошедших времен в болгарском говоре с. Свердлово Одесской области УССР (К вопросу о взаимовлиянии близкородственных языков и их говоров). — В: Исслед. по рус. яз. Днепропетровск, 1970.
- Скалковски 1848:** А.Скалковский. Болгарские колонии в Бессарабии и Новороссийском крае. Одесса, 1848.
- Тодев 1994:** И.Тодев. Българско национално движение. С., 1994.
- Тонев 1995:** В.Тонев. Българското Черноморие през Възраждането. изд. «Проф. Марин Дринов», София, 1995, с.382.

СЪКРАЩЕНИЯ:

БИ — бащини имена
ЛИ — лични имена

Пр — прякор или прозвище
ФИ — фамилни имена